

IV.

Høle etterkrigstiden kan karakteriseres som en omveltningens tid hvad folkeretten angår. Nye skoler og nye teorier opstår. En sosiologisk skole med en Georges Scelle i spissen og en såkalt «ren» teori som er knyttet til Hans Kelsens og Wienerskolens navn¹ kjemper om herredømme med de ultranasjonale eller klassepregede teorier i det tredje rike eller Sovjetunionen.² Kampen står ikke minst om nøytralitetsretten fordi nøytraliteten er så nøie forbundet med Folkeforbundet og den kollektive sikkerhet.

Det er derfor vanskelig idag å ha noen bestemt mening om hvilke nøytralitetsrettsregler som vil ha gyldighet i den næste krig. Til denne dag har pressepolitikk vært et indre anliggende, men den kan i løpet av kort tid bli regulert av folkeretten. Pressecensur er ikke et ukjent begrep selv i såkalte demokratiske land. Det blir altså et viktig politisk spørsmål for oss om hvordan vi skal stille oss til de spørsmål som står i forbindelse med dette normkompleks.

Innenrikspolitisk er saken foreløpig relativt enkel. Den demokratiske ideologi har ennå sterk makt over sinnene. Selv overgrepene mot de demokratiske prinsipper skjer alltid i disse prinsippers navn. Det er altså ingen tvil underkastet at man i Norge ønsker å bevare trykkefriheten i størst mulig utstrekning. Heller ikke er det tvil om at dette best stemmer med grunnlovens ånd — om man tør bruke et slikt metafysisk begrep — slik som den er uttrykt i § 100.

Utenrikspolitisk er ikke saken fullt så enkel. Men heller ikke i denne henseende kan det være tvil om at det er ønskelig at de små demokratiske, fredelige og nøytrale stater får beholde sin frihet i størst mulig utstrekning — særlig i krisetiden. Selv om man ikke skal tro så altfor bokstavelig på at Norden skal redde verden, kan det neppe være tvil om at de nøytrale stater — hvis noen stater får lov til å være nøytrale under en ny

¹ For en oversikt over disse teorier henvises man til W. Schiffer: Die Lehre vom Primat des Völkerrechts, Leipzig og Wien, 1937.

² Se artikkel av denne forfatter i Nordisk Tidsskrift for International Ret, 1938, pp. 225 ff. «Kommunistisk og nasjonalsosialistisk folkerett».

storkrig — vil ha en meget viktig misjon. Det er i alles interesse at noen kan undslippe krigspsykosen. Men ønske er én ting, realpolitikk noe annet. Det kan kreves av oss at vi skal holde oss nøytrale også i henseende til vår folkemening. Ja, det er til og med sannsynlig at dette vil skje. Det vil bety ennu et nytt inngrep i en nøytral stats suverenitet. Det vil bety avhengighet av de krigførende på ennu et nytt felt. Men hvis valget står mellom «ideologisk nøytralitet» og krigsdeltagelse, er det da noen som tviler på hvad valget må være?

Det er ytterst farlig å ta standpunkt til fordel for denne art av nøytralitet før det er absolutt påkrevet. En slik standpunkttagning kan nemlig med noen rett tolkes som anerkjennelse av kravet når det engang kommer. Men på den annen side kan vi ikke lukke øinene for det som skjer omkring oss. Det er stater som allerede nu krever denne art av nøytralitet. Og der er nok av statsmenn i de nøytrale, i de små og demokratiske stater som av forsiktighetshensyn har fulgt vinket.

Idag er dette nøytralitetspolitikk. Imorgen kan det bli nøytralitetsrett. Det vil være nødvendig å følge utviklingen med den ytterste oppmerksomhet. Man kan beklage den, man kan bekjempe den, men ikke ignorere den. Og den tid kan komme da man heller ikke lenger kan bekjempe den, da man må bøie sig og erkjenne den ubehagelige plikt. Dette vil være en av de vanskeligste oppgaver for den politiske ledelse under en ny krig. De forskjellige hensyn er alle tungtveiende.

Men én ting må man huske fremfor alle andre. Folkeretten bryter landets egen rett. Hvis det er en folkerettsplikt å opprettholde den ideologiske nøytralitet, å regulere det offentlige liv og begrense pressens frihet, da kan man ikke undskylde sig med at straffeloven ikke forbyr disse handlinger eller at statsforfatningen beskytter våre demokratiske friheter. Folkerettens bud og den utenrikspolitiske nødvendighet går foran lovene. Selv det mest demokratiske samfund må begrense borgerrettighetene hvis dette kreves av hensyn til statens sikkerhet.

546601